

مروری بر ویژگی‌ها، آثار و شروط بهره‌مندی از کلام وحی در آینه آیات نور

قرآن از نگاه قرآن

برای اثبات

سخنان صحیح

از نادرستی که برخی راویان

از روی عناد و دشمنی نقل کرده و جعل

حدیث کرده‌اند، محتاج قرآن هستند، پس هر دو به هم

محتاج‌اند؛ یکی برای فهم صحیح و دیگری برای اثبات

سخنان درست و صحیح.

■ ادب و خشوع در مواجهه با کلام وحی لازم است

در نهایت در مقابل عظمت این اثر الهی زانو می‌زنیم و با آراستگی تمام در مقابل معانی انوار نورانی آن می‌نشینیم تا احترام قرآن کریم حفظ شود زیرا برای ارتباط با قرآن کریم و دریافت پیام‌های حق تعالی دو ادب را باید به کار برد؛ یکی ادب حضور در محضر قرآن کریم همراه با خشوع و دیگری ادب حضور در برابر حضرات ائمه معصومین(ع). حضور در برابر کلام پروردگار، قلبی نرم و فروتن و جان‌هایی شیفته می‌طلبد؛ زیرا خداوند متعال فرمود: اگر قرآن را بر کوه نازل می‌کردیم می‌دیدید که چگونه کوه در برابر قرآن فروتن شده و از کثرت خشیت و خوف الهی شکافته شده و فرو می‌ریخت. (الحشر/ ۲۱) پس وقتی کوه که از باب تمثیل بیان شده چنین ویژگی‌ای در برابر قرآن پیدا می‌کند چرا انسان در مواجهه با قرآن کریم چنین خاصیتی نداشته باشد بلکه باید به طریق اولی این چنین باشد. انسان مؤمن با تلاوت هر آیه، خود را در محضر خالق خویش می‌بیند و با خضوع و دلسپردگی، جانش را پذیرای این پیام بزرگ و دگرگون‌کننده می‌کند.

آنان بیاموزیم، در غیر این صورت پا در راه گروه‌های تندرو و افراطی خواهیم گذاشت و اگر ائمه(ع) را بدون قرآن مد نظر داشته باشیم دچار افراط و تفریط درباره آنان خواهیم شد. همان‌گونه که پیامبر خدا(ص) در واپسین روزهای حیات مادی خود در این عالم به همه مؤمنان سفارش فرمود که دو چیز گرانبها و ارزشمند در میان شما به یادگار می‌گذارم: یکی کتاب خدا و دیگری عترتم که اهل بیت من باشند. این دو هرگز از یکدیگر جدایی ندارند تا اینکه در قیامت بر من وارد شوند، هر کس به این دو متمسک شود و به آن‌ها چنگ بزند، هرگز نه گمراه می‌شود و نه از بین می‌رود. (تفسیر قمی/ ج ۲، ص ۴۴۷) پس راز بهره‌برداری صحیح و مورد قبول خدای تعالی همان است که رسول گرامی(ص) فرمود؛ قرآن را در کنار اهل بیت عصمت و طهارت(ع) و از طریق آن ذوات مقدسه باید دریافت کرد، در غیر این صورت احتمال گمراهی و ضلالت بسیار خواهد بود. این هماهنگی و همبستگی دوجانبه است؛ پس برای فهم دقیق و صحیح از آیات قرآن، محتاج اهل بیت(ع) بوده و اهل بیت(ع) هم

۳. اتفاق از آنچه خدای تعالی روزیشان می‌کند (بقره/ ۳)، یعنی گذشتن از مال و دارایی‌های مادی و معنوی در راه برطرف کردن نیازهای هموعان و ایجاد عدالت و همبستگی میان مردمان.

اما در ادامه نشانه‌هایی هم از اینکه آیا در دایره هدایت الهی قرار داریم یا خیر برای ما در آیات قرآن کریم وجود دارد؛ هدایت الهی دارای مشخصاتی است که عبارت‌اند از اول ایمان به آنچه از ناحیه خداوند متعال بر رسول خدا(ص) نازل شده و نیز بر آنچه بر رسولان الهی پیش از رسول خدا(ص) نازل شده است؛ دوم یقین به آخرت؛ در سوره بقره آیات ۴ و ۵ آمده اینان کسانی هستند که در راستای هدایت الهی گام برداشته و خداوند متعال نام ایشان را رستگار (مفلحون) نامیده و در واقع رستگاران واقعی چنین کسانی هستند. رسیدن به رستگاری در گرو آراسته شدن به همین پایه‌های معرفتی و رفتاری است.

■ کلام پروردگار برای رفع نیازهای بشری است

اکنون که می‌دانیم چطور می‌توان به درک و فهم بهتری از آیات قرآن رسید خوب است به هدف عام این اثر الهی توجه کنیم. قرآن کریم سخن خدای تعالی بوده که بر رسول گرامی اسلام(ص) به واسطه جناب جبرئیل(ع) نازل شده و چون خداوند موجودی است که بر همه چیز از اول هستی تا آخر احاطه دارد (حدید/ ۳) پس تمام آنچه که بشر به آن نیاز دارد در این کتاب عظیم‌الشان ذکر شده است. این جامعیت خیره‌کننده ریشه در علم نامتناهی پروردگار دارد؛ بنابراین در امور اخلاقی، تربیتی، اجتماعی و راه‌های رسیدن به کمال فردی و جمعی، این کتاب پاسخی متقن و راه‌گشا دارد. اما انسان مایحتاج خود را زمانی می‌تواند از این کتاب برداشت کند که به تمام زوایای آن احاطه و تسلط داشته باشد و البته هر کسی به قدر فهم خودش می‌تواند از آن برداشت کند. قرآن دریایی ژرف و بی‌پایان است که هر تشنه‌ای به قدر تشنگی و ظرفیت باطنی خویش از زلال آن جرعه‌ای برمی‌دارد.

■ در آیات قرآن راه مصونیت از لغزش چیست؟

برای بهره بیشتر، دقیق‌تر و واقعی‌تر از قرآن لازم است که قرآن را در کنار حضرات ائمه معصومین(ع) و از طریق

مساعد و حاصلخیزی است که بذر هدایت قرآن در آن جوانه می‌زند و ثمر می‌دهد. پس با قلبی که از هر گونه لجاجت برای نپذیرفتن حق و حقیقت خالی است می‌توان در پیچه نور قرآنی آیات را به قلب باز کرد.

■ کلام وحی شفا برای مؤمنان و خسارت برای مستکاران است

نگاه قرآن به آثاری که تلاوت و تدبر در آیات الهی دارد، بسیار واقع‌گرایانه و تکان‌دهنده است. این کتاب بر جان همه انسان‌ها اثری یکسان بر جای نمی‌گذارد، بلکه بازتاب آن وابسته به صفای باطن و نیت درونی خواننده است. چنان‌که خدای متعال فرمود: برخی از آیات قرآن که شفا و رحمت برای مؤمنان است در عین حال ظالمان از آن خسارت بسیار زیادی خواهند دید. (الاسراء/ ۸۲) انسان‌هایی که با دلی مؤمن و پذیرنده به محضر قرآن می‌آیند، از امراض روحی، تردیدها و گمراهی‌ها شفا می‌یابند و مشمول رحمت الهی می‌شوند؛ اما کسانی که بر ستمگری و دشمنی پافشاری دارند، هر بار که با این حقایق مواجه می‌شوند و به انکار آن برمی‌خیزند، بار گناه و تاریکی وجودشان بیشتر از قبل می‌شود و دچار زبان و خسارتی بزرگ‌تر می‌شوند. خدا نخواهد که ما از این دسته از افراد باشیم.

■ سیمای انسان‌های بهره‌مند از قرآن این‌گونه است

با توجه به موارد ذکر شده در بالا، حالا تکلیف ما برای دریافت حقیقت آیات قرآن کریم چیست؟ خود قرآن کریم راهی روشن جلو پای ما می‌گذارد و برای اینکه مشمول آیه شریفه سوره بقره شویم و جزو متقیان رقم بخوریم سه ویژگی عنوان می‌کند که باید به همراه داشته باشیم تا تقواپیشه محسوب شویم:

۱. ایمان به غیب؛ یعنی باور قلبی و عمیق به حقایقی که فراتر از ادراک حواس پنج‌گانه است، از جمله ذات پروردگار، ملائکه و معاد.
۲. اقامه نماز، مراد تنها نماز خواندن نیست بلکه نماز را برپا داشتن است یعنی هم خود نماز بخوانند و هم زمینه برپایی نماز را برای دیگران ایجاد کنند تا جامعه رنگ و بوی بندگی به خود بگیرد.

ریحانه عامل نیک: یکی از بنیادین‌ترین پرسش‌هایی که هر انسان حقیقت‌جو و به ویژه هر فرد مسلمان با آن روبه‌رو می‌شود این است که کتاب آسمانی ما خود را چگونه معرفی می‌کند و چه رسالتی بر عهده دارد؟ بهترین و مطمئن‌ترین شیوه برای پاسخ به این پرسش، رجوع مستقیم به خود آیات نورانی قرآن کریم است تا دریابیم قرآن از زبان خود قرآن چگونه کتابی است و چه آثاری در زندگی فردی و اجتماعی انسان دارد. خدای متعال در سراسر این اثر منور، جایگاه، ابعاد و اهداف نزول کلام خویش را تبیین کرده است. این کتاب تنها مجموعه‌ای از واژگان و گزاره‌های تاریخی و اخلاقی نیست، بلکه سخن مستقیم پروردگار ماست که بر قلب پیامبر خاتم(ص) نازل شد تا چراغ راه زندگی، نسخه درمان دردهای نهفته و میزان تشخیص حق از باطل باشد. با این حال، قرآن تصریح می‌کند هدایت‌بخشی و شفاگری آن خودبه‌خود و بدون قید و شرط نصیب همه افراد نمی‌شود؛ بلکه کارکرد این کتاب در ارتباط مستقیم با آمادگی روحی مخاطب، دارا بودن تقوا و بهره‌گیری از مفسران حقیقی وحی معنا پیدا می‌کند. ازاین‌رو، برای ورود به حریم قرآن و زیستن در سایه آرامش تعالیم نجات‌بخش آن، شناخت دقیق مختصات این کتاب عظیم از نگاه آیات الهی گامی ضروری و بنیادین به شمار می‌رود. در ادامه مروری بر این موارد داریم.

■ کتابی بی‌تردید و چراغ هدایت برای اهل تقوا

در نخستین آیات سوره مبارکه بقره، خدای مهربان به صراحت ماهیت و کارکرد کلام خویش را مشخص و اعلام می‌کند قرآن کتابی که هیچ شک و شبهه‌ای در آن نیست، برای متقیان هدایت است. (بقره/ ۲) این بیان روشن نشان می‌دهد استواری و حقانیت قرآن به اندازه‌ای بالاست که هیچ غبار شکی بر چهره معارف آن نمی‌نشیند. اما باید حواسمان جمع باشد که این نور روشنگر تنها چشمانی را روشن می‌کند که آماده دیدن باشند؛ یعنی قرآن برای کسانی که اهل هدایت و تقوا نیستند اثری ندارد. این نکته دقت و تأمل ما را نیاز دارد؛ یعنی اگر کسی با لجاجت، غرور یا بی‌میلی به سراغ کلام وحی برود، از معارف هدایت‌بخش آن بهره‌ای نخواهد برد. تقوا در حقیقت همان خاک

۸ قدم تا دلدادگی به قرآن

تلاوت روزانه حتی اندک

کم بخوان، اما پیوسته؛ تلاوت روزانه هرچند یک صفحه، قرآن را به زندگی روزمره پیوند می‌زند. (اسراء/ ۷۸): «وَقُرْآنَ الْفَجْرِ إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا»

حضور با خشوع و ادب

دل آرام و فروتن، کلید فهم آیات است؛ عظمت وحی را با حال قلب دریاب. (حشر/ ۲۱): «لَوْ أَنزَلْنَاهُ هَذَا الْقُرْآنَ عَلَى جَبَلٍ لَّرَأَيْنَاهُ خَائِشِعًا»

شنیدن با آرامش

گوش دادن به آیات با دلی حاضر، چراغ دل را روشن می‌کند و سکوت درس‌آمیز می‌آفریند. (اعراف/ ۲۰۴): «فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا»

حفظ و مرور آیات

حفظ حتی سوره‌های کوچک، قرآن را همیشه در ذهن و زبان تو نگه می‌دارد. (قمر/ ۱۷): «وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ»

خواندن با تفکر و تدبر

قرآن کتاب عقیده و زندگی است؛ آیه بخوان، ببین و ببندیش تا معنا در جانت ریشه بدواند. (نساء/ ۸۲): «أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ»

همراهی با اهل بیت(ع)

قرآن را از راویان راستین بیاموز؛ پیوند کتاب و عترت، تضمین راه است. (تفسیر قمی/ ج ۲، ص ۴۴۷: حدیث ثقلین)

عمل به آیات

انس واقعی با عمل حاصل می‌شود؛ آنچه فهمیدی، در رفتار و اخلاق به کار بند.

حضور در محفل قرآنی

در جمع قاریان و مجالس قرآنی بنشین؛ انس جمعی، تلاوت و فهم را پایدار می‌کند. (کهف/ ۲۸): «وَأَصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ»